

OBRtnIK

Glasilo Jugoslovanskega obrtništva Dravske banovine

Lastnik: Poverjenišvo za izdajo lista „Obrtnik“
Uprava: Ljubljana, Cesta 29./X. št. 19 (Marn Josip).
Naročnina znaša: za celo leto . . . 30.— Din
za pol leta . . . 15.—
posamezna številka . . . 2:50

*V slogi in edinstvu
vsega Jugoslovanskega obrtništva
je uspeh!*

Uredništvo: Ljubljana, Borštnikov trg 1. — Odgovorni urednik Mihelčič Ivan. — Rokopisov ne vračamo. — Nefrankiranih dopisov ne sprejemamo. — Oglase zaračunamo po ceniku. — Ponatis člankov dovoljen le z dovoljenjem uredništva.

Leto VII.

Ljubljana, dne 19. februarja 1938.

Štev. 3.

Kako naj izgledajo prisilne organizacije obrtništva

V odredbah Obrtnega zakona iz l. 1931, so določene za obrtniške prisilne organizacije-obrtniška združenja kot osnovne in najnižje edinice, katere smo svoječasno poznali kot zadruge. Dalje ta zakon predvideva Okrožne odbore obrtniških združenj, Zbornice, in končno tudi možnost osnovanja Zveze Zbornic gospodarskih ustanov ali n. pr. Zvezo obrtniških Zbornic.

V kakšnih okoliščinah in iz kakšne nujne potrebe je zagledal luč sveta ta obrtni zakon, nam je vsem živo v spominu in so že ob izdaji tega bile jasno izražene pomanjkljivosti in kritike, kar vse je merodajno ministrstvo trgovine in industrije napotilo do tega, da se je odločilo za novelizacijo Obrtnega zakona ter so prav te dni obrtniška združenja pri nas prejela od Zbornice tozadevni osnutek v izjavo. O tem smo v splošnem izpregovorili že v zadnji številki, danes pa nam je namen izpregovoriti še posebej o izpremembah, ki jih predvideva novelizacija glede ustroja in sistema prisilnih organizacij po noveli tega zakona.

Naše obrtništvo s področja Zbornice za TOI v Ljubljani danes najbolj zanima vprašanje reorganizacije Združenj, o čemer je bilo že dosti govora in tudi napovedovanja ter ugibanja, kako naj se uredi to vprašanje v splošno korist za uspešnejše delo in eksplativnost združenj. Tozadevni osnutek novele pod § 356. (1) predvideva, da se morejo prisilna združenja osnovati za področje občega upravnega oblastva I. stopnje, če je na tem področju najmanj 500 imetnikov obrti. Če pa na takem področju ni najmanj 500 imetnikov obrti in če žele obrtniki z dveh ali več področij občega upravnega oblastva I. stopnje, morejo osnovati eno prisilno združenje za več takih področij. Zbornica more odrediti ustanovitev združenja za več srezov, kakor tudi izvršiti združitve posrednih združenj v eno združenje, če združenje ne vrši svoje naloge ali ne nudi garancije za uspešno delo.

Pač pa morejo obstojati za področje banovine strokovna združenja, kar je predvideno z istim § točka 2., ki se bistveno v ničemer ne menja glasom osnutka.

Tendenca gre za tem, kakor predvideva osnutek, da se bodo ustanovila velika združenja in preustrojila po več obstoječih združenj v eno skupno združenje, ki naj bi imelo sedež na sedežu sreskega načelstva. Prepričana je izvedba tega Zbornici in se bo dejansko to izvedlo le v Dravski banovini, kjer imamo ogromno število združenj, medtem ko imajo področja drugih zbornic večinoma že sedaj sreska združenja obrtnikov in strokovna združenja za področje banovine, kakor predvideva Obrtni zakon. Kako se bo to pri nas izvedlo je vprašanje za katerega se vse obrtništvo živo zanima in interesira, ker je jasno, da tako visokega števila Združenj ne bo več, kakor je sedaj in bo vsekakor število znatno zmanjšano. O tem, kakšne stroke naj se združijo skupaj, bo odločila Zbornica v smislu novele § 390., ki predvideva, da prestane prisilno združenje, kadar pade število članstva pod 400 in kadar Zbornica odredi združenje več združenj v eno. Strokovno prisilno združenje prestane, kadar število članstva pade pod 150 in kadar se odloči nadpolovico članov združenja za to. V tem slučaju postanejo člani takega likvidiranega združenja člani skupnega združenja. To so osnovne smernice na katerih, če bodo uveljavljene, se bo izvršila reorganizacija združenj.

Novost nam prinaša tudi § 367. z dodajo nove točke (8.), ki se glasi: „Za opravljanje poslov združenja, posebno onih, ki so združenju poverjeni z obrtnim zakonom, mora vsako združenje imeti svoj urad, na čelu katerega je postavljen tajnik. Tajnik mora imeti najmanj srednješolsko kvalifikacijo.“ Ne vemo, kakšni momenti in razlogi so vodili zakonodajalca pri tem, da je v osnutku predvidel, da bi moral imeti bodoči tajnik združenja tako visoko kvalifikacijo, pri čemer se

pozablja na strokovno kvalificirane moči z nižjo kvalifikacijo, ki pa so se uspešno in v veliki meri doslej v vodstvu poslov združenj izkazali. Pri tem mislimo v strokovnih združenjih na absolutne tehniške srednje šole, delovodskih šol, trgovskih šol itd., kakor tudi številnih obrtnikov, ki so se na en ali drug način izobrazili za tako vodstvo. V tem oziru bomo pač morali vsaj radi naših razmer zahtevati dopolnitev ali spremembo navedene nove točke, ker razlogi ne opravičujejo postavljene teze.

Glede poslovanja združenj je še več momentov, katere bi morali obravnavati, toda to nas bi dovedlo predaleč, opozoriti smo hoteli pri tem le na navedene točke in pa tudi glede drugih organizacij obrtništva.

Obveznih združenj industrijalcev ne bo več, ker predvideva osnutek črtanje tozadevnega § 391. v celoti. Pravtako odpade § 392., ki je posebno obrtništvo Dravske banovine dobro znan in ki bo v novem zakonu izpadel in s tem tudi nepotrebnosti Okrožni odbori obrtniških združenj. S tem v zvezi so spremenjeni tudi vsi odstavki in §§, ki se nanašajo na ta § in se v celoti črta Okrožne odbore obrtniških združenj.

Tudi poglavje o Zbornicah bi glasom osnutka v noveliranem zakonu ne bilo in bi po predlogu v celoti izpadel, tako § 393. in § 394. v katerih je sedaj predvidena organizacija, obstoj in ustanovitev Zbornic, kakor tudi uredba oziroma predpis iste po zakonu, ki ureja poslovanje in delokrog Zbornic itd.

Kakor vidimo iz prednjega bomo v najkrajšem času po uzakonitvi novele Obrtnega zakona, najkasneje pa v 6 mesecih po uzakonitvi novele imeli priliko glasom tozadevnih odredb videti, kako bodo Zbornice pretvorile dosedanja Združenja skladno predpisom zakona. Če tega ne bi združenja sama izvršila, kar jim je mogoče, bo namreč Zbornica morala to storiti.

V zadevi prisilnih organizacij po obrtnem zakonu nam novela torej prinaša velika obrtniška združenja, ukinitje Okrožnih odborov, medtem ko se poglavje, ki se nanaša na Zbornice črta in se del tega prenese pod čl. 2. končnih odredb, kjer

Vzorčni sejem v Lipskem se vrši od 6. do 11. marca 1938.

Velika tehnična in gradbena razstava v Lipskem pa od 6. do 14. marca 1938.
(Glej današnji oglaš!)

se uredbenim potom osnovane Obrtniške Zbornice v Splitu in Nišu proglase z zakonsko močjo osnovanim. Zadeva glede Zbornic in osnovanja istih se pravzaprav v ničemer ne izpremeni ter je topogledno vprašanje še vedno odprto posebno, ker se jasno vidi iz postopka pri novelizaciji, da so tudi one Zbornice, ki so kakorkoli osnovane kasneje brez ozira na določila sedaj veljavnega obrtnega zakona, uredbenim potom, oziroma po pooblastilih finančnega zakona polnopravno formirane najvišje obrtniške organizacije, vsled česar trdimo glede na tako uveljavljeno prakso, da zato tudi vprašanje Obrtniške Zbornice v Ljubljani ni rešeno in tudi z dnevnega reda spravljeno ne bo, dokler se ne bo prožilo obrtništvo one možnosti za osamosvojitve, kar se je to že storilo drugje.

Dolžnost obrtništva je pazno slediti uveljavljenju novih odredb glede organizacij, da se bo vse izvršilo točno v skladu želja, da ne bomo zopet kje prikrajšani, vsled česar moramo baš sedaj ob priliki novelizacije posvetiti posebno pažnjo vsem prisilnim organizacijam obrtništva po obrtnem zakonu od združenj do Zbornice. K posameznim paragrafom moramo zavzeti svoja tehtna stališča in uveljaviti stvari, ki jih je praksa pokazala za dobre, odstraniti pa kar se ni izkazalo, kajti sedaj je čas in zato smo tudi poklicani.

Op. ur.: Od več uglednih obrtnikov, predstavnikov združenj, smo prejeli, naj javno vprašamo, čemu se je poslalo osnutke novelizacije O. z. v srbohrvaščini s strani Zbornice za TOI, ker je jako težko slediti s slovenskim tekstom Obrtnega zakona osnutku novele v srbohrvaščini. Prizadeti naj v bodoče to upoštevajo, posebno, ker ni to vse, eno, kar se dobro spominjamo iz borbe za sedaj veljavni Obrtni zakon, ko se je z besedico „more“ mesto „mora“ marsikaj zagrešilo v škodo obrtništva.

Ne kopališča, ne kavarne, pa tudi zgradbe ne bo

Že dve leti javnost z zanimanjem in zadovoljstvom spremlja poročila, da namerava zgraditi Bat'a na najbolj eksponirani točki Ljubljane eno izmed najimpozantnejših zgradb. Ker gradbena delavnost še dolgo ni tako rožnata in zadovoljiva, kakor bi bilo potrebno, se prav gotovo na tisoče obrtništva in delavstva veseli prepotrebne gradbenega razmaha, kateri poživlja celokupno naše gospodarstvo, obenem pa prinaša tudi oblastem, posebno pa mestni občini ljubljanski lepe dohodke.

Na naše največje začudenje pa smo čitali v dnevnikih, katere vesti se prav resno vzdržujejo med javnostjo, da Bat'a ne namerava graditi palače iz razlogov, ker se mu delajo prevelike ovire radi načrtov odnosno radi kavarniške koncesije. Obrtništvo bi take ukrepe sicer prav pozdravljalo, ako bi merodajni faktorji to stališče dosledno in povsod zastopali, ali ko se je ogrožala eksistenca deset tisočev naših domačih čevljarjev, za katerimi je stalo v borbi celokupno obrtništvo cele

države, ni zaleglo. Sedaj pa, ko se gre za enega ali dva kavarniška veleagnata, katerih eksistenca gotovo ne bi bila ogrožena z gradnjo Bat'ove palače, saj v Ljubljani prav radi vsled preobilne megle posedamo v kavarnah in bi ena primerna konkurenca našim kavarnarjem gotovo ne bila v tako katastrofo. Kaj pa naj rečemo potem obrtniki, ko se izdajajo obrtnice na debelo in se nikdo ne zmeni za naše investicije in eksistenco. Odgovor je vedno enak, kdor bo bolj soliden in podjeten, pa bo bolje shajal. Ali ne bi bilo dobro, če bi to veljalo za vse enako?

Smatramo, da je to generalna pogrška, da se na tak način onemogoča graditev palače na kraju, ki je velepomembnega značaja v vseh ozirih. Ako je bilo že radi Bat'e ogroženo toliko naših čevljarjev, ali bi ne bilo prav, da sedaj Ba'a da nekaj zaslužka vsaj ostalemu obrtništvu? V „Slovenskem Narodu“ se priporoča Bat'i, da naj v svoji palači zgradi kopališče. Upamo, da ne misli to v kakšnem prvem nadstropju ali podobno. Mnenja

smo, da bi bilo bolj umestno, da bi se lastniku hotela „Slon“ priporočalo, da že svoje obstoječe kopališče razširi, ker ima že vse predpogoje in je tam prav primeren prostor za to. Verjetno, da ako bi se Bat'a za kopališče ali kako banko odločil, da bi imel enake težkoče, povsem pa ni izključeno, da bi se mu ne oviralo napraviti v celi palači same čevljarke delavnice. Vsekakor bi morali merodajni faktorji upoštevati, da je mnogo večje vrednosti že sama regulacija na tem najvažnejšem delu Ljubljane, kakor pa monopolski zaslužek enega ali par magnatov, katerim bi radi otvoritve še ene kavarne gotovo ne bila ogrožena eksistenca, saj se mora boriti na stotine šibkejših obrtnikov za svojo eksistenco, pa ni topogledno nobenih omejitev, še manj pa razburjenja.

Zgradba Bat'ove palače bi vrgla v promet težke milijone, ki bi bili v pomoč za vzdrževanje eksistence mnogih malih ljudi in gotovo niso imeli merodajni faktorji

pred očmi dejstva, da se vsled tega lahko ta najvažnejši center mesta odloži z regulacijo za dolga leta in še takrat se lahko zgodi, da stane občino odkup sveta težke milijone, kar se po takih eksperimentih, kolikor poznamo iz preteklosti, prav rado dogaja. Ampak takrat se že najde primeren zagovor, račun bomo plačali zopet le davkoplačevalci, sicer pa to ni važno, važno je le to, da se zaščiti par magnatov.

Nam gotovo ni na tem, da bi ščitili Bat'o, upravičeno pa zahtevamo kot davkoplačevalci, da se na tak način gradbena delavnost ne ubija, ker ne gre ščititi eksistence posameznikom bogatinom, masi potrebnim jo pa tako uničevati. Enako pa je upoštevati, da je pri takem postopanju obenem prikrajšana tudi občina Ljubljana na velikih dohodkih.

Op. ur. Članek nam je poslal ugleden ljubljanski obrtnik v objavo, kar radi storimo, kajti obrtniki žele dela in novogradnji, ne pa ovir, tam kjer so neumestne, pri čemer se še ščiti interese kapitala.

Zlati jubilej Združenja krojačev in sorodnih obrtov v Mariboru

V nedeljo dne 6. februarja 1938 popoldne je obhajalo Združenje krojačev in sorodnih obrtov v Mariboru 50 letno proslavo svojega obstoja.

Slavnostno proslavo, ki je bila prav lepo organizirana in obiskana, je otvoril in vodil predsednik Združenja gosp. Reichner Franjo, ki je uvodoma v prvi vrsti pozdravil vse navzoče članstvo, delegata posameznih strokovnih združenj ter ostale odličnike našega javnega življenja in zastopnike oblastev, in sicer med

drugimi zastopnika mestne občine mariborske podžupana Žebota, obrtnega referenta dr. Senkoviča, mestnega policijskega predstojnika dr. Trstenjaka, banovinskega arhivarja prof. Baša, združnega obrtnega nadzornika Založnika, zborničnega podpredsednika, svetnika in predsednika obrtniškega odseka Ogrina Ivana, občinskega svetnika in predsednika Združenja prevoznikov Sluga Ivana, predsednika Okrožnega odbora in predsednika združenja brivcev Novak Frana, predsednika Zdu-

ženja čevljarjev Krajcer Antona, zastopnika Slovenskega obrtnega društva in predsednika Združenja kovinarjev Kumerc Franca, predsednika Združenja krojačev v Celju Tone Uršiča, predsednika skupnega obrtnega združenja Tezno pri Mariboru Šabeder Josipa in še vse ostale delegate in zastopnike. Nadalje je predsednik gospod Reicher prečital številne brzojavne in pismene častitke, ki so jih ob priliki zlatega jubileja poslala razna združenja in osebnosti. Svoje častitke so izrekli med drugimi mestni župan dr. Juvan, predsednik Združenja trgovcev Oset Miloš, Zveza obrtnih društev v Ljubljani, Združenje krojačev v Ptuj, Osrednje društvo oblačilnih delavcev v Mariboru in zborniški svetniki Zadravec Jakob, Bureš Franjo in Sojč Ivan. Nato je predsednik gospod Reicher podal v jedrnatih besedah izčrpno poročilo o historijatu združenja od obstoja pa do proslavnega dne. Po njegovem izvajanju je še ravnatelj prof. Baš orisal zelo zanimive podatke o zgodovini in razvoju krojaške stroke. Isto tako je izpopolnil poročilo o zgodovini krojaške stroke obrtni nadzorni Založnik Ignac.

Nato so številni govorniki častitali združenju k lepemu jubileju in so se spregovorili podžupana Žebot v imenu občine mariborske, zborniški svetnik in predsednik obrtniškega odseka Ogrin Ivan iz Ljubljane, predsednik Združenja krojačev Tone Uršič iz Celja, predsednik skupnega obrtnega združenja Šabeder iz Tezna pri Mariboru, predsednik Okrožnega odbora in združenja brivcev Novak Franjo, občinski svetnik in predsednik združenja prevoznikov Ivan Sluga, predsednik združenja čevljarjev Krajcer Anton, zastopnik

Zanimivosti iz zgodovine elektrike

V današnjem času, ko igra elektrika tako ogromno vlogo v življenju človeka, da si skoraj ne moremo misliti kulturnega človeka brez elektrike, ne bo odveč, ako si ogledamo nekatere zanimivosti iz zgodovine elektrike.

Edino področje fizike, ki je zahtevalo že za samo odkritje celo vrsto napornih raziskovanj je področje elektrike. Vse druge naravne pojave kakor so: gibanje, zvok, svetloba in toplota je človek lahko spoznal neposredno s svojimi čutili. Čeravno teh pojavov ni mogel zaznati s svojimi čutili do vseh potankosti, vendar mu je bilo mogoče v veliki večini primerov ugotoviti, dali so ti pojavi tu ali jih ni. Ta lastnost človeka pa je pri elektriki popolnoma odpovedala. Človek nima čuta za neposredno spoznavanje elektrike. Na srečo pa ima elektrika med drugimi tudi to dobrodošlo lastnost, da se prav lahko tudi brez našega posredovanja izpremeni v drugačne oblike energije, in nam tako omogoča, da postanemo električni pojavi dostopni našim čutilom. Na podlagi te lastnosti, da se električna energija z lahkoto izpreminja v drugačno energijo, je bilo človeku omogočeno zgraditi si priprave, s katerimi ni le spoznal ogromno vlogo, ki jo igra elektrika v naravi, temveč mu je bilo mogoče ugotavljati tudi njeno količino, napetost, jakost i. t. d. Tako se je ustvaril pogoj, s pomočjo katerega je človeštvo spoznalo, da je področje elektrike najobsežnejše na svetu in si je elektriko podjarmilo. Spoznalo je, da je elektrika v zvezi s skoro vsemi ostalimi naravnimi pojavi tako s svetlobo, toploto in raznimi kemičnimi procesi v naravi. Prišli smo celo tako daleč, da spravljamo danes v zvezo z elektriko celo svetlobo, akoravno je na videz popolnoma drugačne narave in materije, iz katere sestojijo vsa telesa na zemlji.

Kaj je elektrika? Odgovor na to vprašanje sloni na raznih domnevah in bi bilo razmotrivanje tega vprašanja precej zamudno in komplicirano. Kot najbolj verjena domneva se zdi ta, da je elektrika neke vrste materija, neke vrste snov, ki se kakor vse druge snovi deli v najmanjše delce takozvane elektrone, jone in protone. Ti najmanjši delci elektrike so zelo tesno strnjeni s svetovnim etrom, ki nas obdaja, kot ocean, in vsak gib elektrona oz. protona povzroči tudi gib etra in narobe. Na podlagi takšne ugotovitve se še najbolj dajo razlagati razni množični pojavi v področju elektrike. Z gotovostjo pa lahko trdimo, da je elektrika neke vrste energija, neka oblika energije, kot so toplota, mehanična in druge, katera se z lahkoto izpreminja v drugačne oblike, ako se nam zdi to potrebno.

Podlago za današnje znanje o elektriki je dala splošno znana lastnost, jantarjeve palice, katera nam, ko jo drgnemo s kosom suknja, privlači male koščke papirja. Od tega neznatnega pojavi žrdi pot do današnjih ogromnih delavstev električnih strojev, pot, katero se je človeštvo izgradilo ob le neznatnih slučajnih odkritjih, pot, ki je plod človeškega uma, kateri danes pozna in obvlada silno območje elektrike. Od tega prvega znaka elektrike, ki jo je človek spoznal s pomočjo jantaria, je ista dobila svoje ime. Grško se namreč jantar imenuje elektron.

Dolga stoletja je bila poznana samo elektrika, ki so jo proizvajali na opisani način z drgnjenjem jantaria ali ebonita ali stekla i. t. d. Količine na ta način proizvajane elektrike so bile v primeri z današnjo naravnost neznatne in jih v praktičnem življenju ni bilo mogoče s pridom uporabiti. Kot eden prvih raziskovalcev elektrike se omenja Coulomb, ki je od leta 1785 dalje postavil nekatera važna pravila o elektriki, ki seveda v polnem obsegu držijo še danes.

V letu francoske revolucije 1789. je neznan dogodek v gospodinjstvu gospoda Galvanija, prof. medicine v Boloniji usmeril raziskovanja na električnem področju v popolnoma novo smer. To se je zgodilo takole: Gospa Galvanijeva je pripravljala za obed žabje krake, katere je na medeni nastih kavljih obešala na neko železno ograjo. Slučaj je hotel, da je neki žabji krak, ko se je zazibal, zadel s svojim spodnjim koncem ob železno ograjo in se ob vsakem dotiku z isto sam od sebe skrčil. Isto se je pojavilo, ko je Galvani sam pri tislil krak na železno ograjo. Galvani si tega pojavi ni znal raztolmačiti in je mislil, da se tukaj sproži neka sila, ki se nahaja v žabjem kraku samem. Šele proti koncu 18. stoletja je prof. fizike Volta prišel stvari na sled in je ugotovil, da sta pri tem pojavi enako važni, kot žabji krak, tudi obe kovini, ki tukaj nastopata, namreč medenina in železo ter da morajo biti vsi trije činitelji med seboj v sklenjenem krogu. Takrat namreč se pojavi električni tok, ki ga napravi žabji krak s tem, da se skrči.

Nadaljnja raziskovanja tega pojavi so dovela do izumljenja Galvanskega člena, ki im svoje ime po Galvaniju, čeprav on ni mnogo pripomogel do njega. Galvanski člen mislim, da je vsakemu kolikortoliko poznan. Lahko pa ga definiramo, da je to priprava, katera proizvaja električno silo na kemični podlagi. Naslednica takšnega člena je n. pr. današnja žepna baterija. Z galvanskim členom je bilo omogočeno proizvajati elektriko v veliko

večji množini, kot do tedaj in na raziskovanje vsekar za takrat zelo aktualnega področja, se je z večjim ali manjšim uspehom pečala cela množica učenih in neučenihi ljudi. Eni so se bavili s proučevanjem merjenja električnega toka. Drugi so proučevali odnose elektrike do toplote. Med temi je postavil važna pravila Joules. Dognal je, da je elektrika v stanu segreti provodnik skozi katerega teče. To odkritje je podlaga za električne grelne aparate in električne svetilke.

Raziskovalo se je kemično delovanje električnega toka, na osnovi česa so bili napravljeni akumulatorji, usmerjevalci i. t. d., naprave za kromanje, nikljanje i. t. d.

Za celo vrsto novih možnosti uporabe elektrike je dalo Oerstedtovo odkritje v l. 1821. On je namreč odkril odnose elektrike do magnetizma. Prvi pojav, ki ga je na tem področju odkril je ta, da se magnetna igla odkloni iz lege S—J ako ji približamo provodnik, po katerem kroži elektrini tok. S tem je bilo dognano, da obstoji okrog vsakega takega provodnika magnetno polje, ki se s tem, da povečamo število provodnikov, oz. jakost toka v teh, poveča. Nastala je tako tuljava in elektromagnet, ki je danes nepogrešljiva podlaga električnih strojev, telefona, radijskih zvočnikov in še nešteti drugih električnih priprav.

Na delu okrog elektromagnetizma se je proslavil tudi francoski matematik Andre Amper, čigar 100 letnica smrti smo obhajali nedavno. Kot posledica teh odkritij se je rodil telegraf. Kot izumitelja praktično uporabljivega telegrafa se navajata iz leta 1833. nemška profesorja Gaus in Weber. Značilen je dogodek iz tega časa. Ko so predložili telegraf Napoleonu, ga je posmehljivo zavrnil kot nemško idejo.

Sledil je od Grahama Bella l. 1860. izumljeni telefon, na katerega izpopolnitvi je deloval tudi Nemec Helmholtz in naš jugoslovanski rojak iz Idvora, slovni profesor Kolumbijske univerze Mihajlo Pupin, ki je umrl lani 12. marca v New Yorku. Pupin je leta 1890 izpopolnil telefon v toliko, da je z indukcijskimi tuljavami omogočil prenos telefonskega govora na neomejene razdalje, kar do tega njegovega izuma ni bilo mogoče. Po njemu se te tuljave imenujejo Pupinove tuljave in telefonske proge opremljene s temi tuljavami pupinizirane proge. To je samo eden od njegovih številnih izumov, katere lepo opisuje v svojem življenjepisu, ki ga je v letu 1931 in 1932 izdala Vodnikova družba v Ljubljani. Kdor se za te stvari zanima, mu priporočamo, da si to delo prečita. Drugi, danes nič manj pomemben njegov izum je, uglaševalec električnih valov, brez katerega bi bila nemogoča današnja brezžična telefonija.

Slovenskega obrtnega društva in predsednik Združenja kovinarjev Kumerc Franjo.

Po končanih govorih in častitkah je sledila razdelitev častnih diplom. Za nad 35 letno redno članstvo so prejeli diplome Šupanec Leopold, Klemše Marija, Wagner Marija ter za nad 30 letno članstvo in za požrtvovalno delovanje in kot bivši podpredsednik v družni upravi je prejel častno diplomu popularni in obče ugledni obrtnik Čverlin Franc, kateri je bil obenem imenovan za častnega člana.

Tudi so se na tej proslavi razdelile denarne podpore siromašnim članom in njihovim družinam.

Po končanem oficijelnem delu te proslave se je vršil nato družabni večer, pri kateri prireditvi je sodelovala godba

„Drava“ in katera prireditev je bila od vseh navzočih pri nabiti polni dvorani v splošnem razpoloženem veselju, zadovoljstvu in v največji harmoniji ob 24. uri zaključena.

Zaradi tega izreka Združenje krojačev v Mariboru za organizacijo te jubilejne proslave vsem prirediteljem iskreno zahvalo, posebno javno zahvalo pa še vsem, ki so s prostovoljnimi prispevki, toraj v materijelnem in finančnem podprli to proslavo in končno vsem onim, ki so izkazali moralno dolžnost s svojo navzočnostjo ali častitkami in čustvovanjem v spomin ter v vzgled našim prednikom, na katere se je spomnilo združenje krojačev v Mariboru ob priliki tega prirejenega zlatega jubileja, zavedajoč se združne, stanovske in kolegijalne dolžnosti.

Izžrebane srečke loterije Državne zveze obrtniških združenj v Beogradu.

Dne 30. januarja t. l. so bile izžrebane sledeče v Dravski banovini prodane srečke (prva številka je številka srečke, številka v oklepaju pa izžrebana dobitka):

12185 (158), 12221 (705), 12225 (791), 12277 (124), 12288 (18), 12309 (884), 12347 (541), 12348 (802), 12429 (582), 12457 (712), 12461 (42), 12470 (452), 12479 (972), 12494 (873), 13847 (346), 13943 (343), 13987 (819), 14038 (605), 14216 (981), 14225 (377), 14233 (155), 14272 (406), 14361 (566).

Izžrebane srečke morejo lastniki z navedbo njih točnega naslova izročiti upravi našega lista, ki bo dvignila dobitke in jih lastnikom stavila na razpolago.

Stanje zavarovanih nameščencev in delavcev v Jugoslaviji v mesecu okt. 1937

V mesecu oktobru 1938. je bilo zavarovanih v vsej državi pri raznih krajevnih edinicah Osrednjega urada za zavarovanje delavcev in nameščencev 718.285 (od tega odpade na moške 538.323 ter na ženske 179.962). To število prikazuje porast napram številu članov v mesecu septembru t. l. in to za 1611 članov in porast napram številu članov v istem mesecu 1936. leta za 71.985 (62.176 moških in 9809 žensk) več zaposlenih delavcev ali za 11.14%, pri moških znaša ta porast 13.06%, pri ženskah 5.76%.

Po industrijskih skupinah izkazuje napram istemu mesecu lanskega leta največji porast delavstva zaposlenega pri gradnji železnic, cest, vodogradenj za 12.502 delavca več, ter ono zaposleno pri gozdno-žagarski industriji za 10.867 delavcev več ter ono pri gradnji nad zemljo za 7594 delavcev več. V odstotkih znaša ta porast napram lanskemu letu pri delavstvu zaposlenim pri gradnji železnic, cest in vodogradenj za 40.49% ter pri gozdno-žagarski industriji za 26.68% delavcev več.

Vsak jugoslovanski radioamater bi se moral zavedati, da je priprava na njegovem sprejemnem aparatu, s katero išče oz. uglasuje postaje izum jugoslovanskega človeka, izum našega rojaka. Ravno tu se tako radi spravljajo v zvezo razni tuji učenjaki, ki so samo izkoristili že davno pred njihovo idejo izumljeno stvar. Toliko o Jugoslovani Mihajlu Pupinu, ki se je udeleževal proti koncu 19. in v začetku 20. stoletja.

Vrnimo se nazaj vsredino 19. stoletja, da do, bimo osnovo za delovanje drugega našega slavnega učenjaka Nikole Tesla, čigar 80 letnico rojstva smo obhajali lani v vsej Jugoslaviji in vse znanstvene ustanove po svetu.

Nekako sredi prošlega stoletja se je na raziskovanju električnih pojavov mnogo udeleževal angleški fizik Mihael Farady, posebno ga je zanimal problem odnošajev med elektriko in magnetizmom. Dognal je, da je magnetizem v stanu vzbuhati elektriko in da je elektrika v stanu povzročati magnetizem. Ravno na tem dognanju slovi princip današnjih strojev za proizvajanje električnega toka. Dolga desetletja po zadevi z žabjimi kraki, ki je ustvarila galvanske člene sô bili v stanu samo iz le-teh pridobivati elektriko, ki je bila kolikor toliko praktično uporabljiva. Tako pridobivanje lektrike se je ohranilo še do danes pri telegrafu, telefonu, signalnih napravah i. t. d. torej pri napravah, ki rabijo le neznatne količine elektrike. V dobi delovanja Mihaela Faradya se je rodil prvi magneto-električni stroj, ki se mnogo ne razlikuje od stroja, kakršne uporabljajo danes kolesarji za svetilke. Ta stroj je bil zgrajen iz jeklenih magnetov in indukcijske tuljave v kateri se je pri vrtenju inducirala elektrika. Leta 1867 je izumil Werner Siemens stroj, ki ni rabil več jeklenih magnetov, temveč je imel že elektromagnete, ter je bil že toliko izpopolnjen, da se je ohranil vse do danes, kot dinamo stroj ali samodelni stroj za istosmerni tok. Istosmerni tok, ki so ga do takrat poznali je imel mnogo nedostakov, predvsem ga ni bilo mogoče prenašati na večje razdalje, če pa je bilo to neobhodno potrebno, je zahteval tako debele žice, da tak prenos ni bil več rentabilen.

(Dalje prih)

Ostale industrijske in gospodarske skupine prikazujejo sledeči porast:

	absolutni porast	v %
kovinska in strojna industrija	5002	11.61
industrija kamna in zemlje	4141	17.05
oblačilna industrija	3484	11.12
splošni posli	3162	10.38
lesna in rezbarska industrija	2551	12.96
privatni obrati	1211	14.42
kemična industrija	1191	11.48
gradnja prevoznih sredstev	1134	15.53
industrija papirja	1131	25.47
industrija usnja in gume	978	19.17
rudarstvo	585	65.14

Razno

Zanimiva deputacija za Obrtno Zbornico v Novem Sadu. Pred nedavnim časom je sprejel g. minister za trgovino in industrijo dr. M. Vrbanić predstavnik številne deputacije obrtništva s področja novosadske skupne Zbornice v številu nad 150 obrtnikov, ki so prišli intervenirati za

čimprejšnjo ustanovitev samostojne Obrtniške Zbornice v Novem Sadu. Kakor je že znano so se izrekli obrtniki v Novem Sadu po zakonu s kvalificirano večino za svojo Obrtno Zbornico, sedaj pa so posegli po tem sredstvu in niso štedili stroškov s potom v Beograd za svoje pravice in želje vsega obrtništva, ki zahteva energično ustanovitev Obrtnice Zbornice. Kakor izgleda je ta deputacija in intervencija na ta način zalegla, tako, da je pričakovati v najkrajšem času ustanovitev samostojne Obrtnice zbornice v Novem Sadu, ker se obrtniki ne počutijo dobro v skupni Zbornici, kakor tudi drugje ne.

Obrtniki, ki se zanimajo za Obrtno razstavo v Berlinu, ki se vrši od 24. maja do 10. julija 1938, s katero se hoče pokazati stopnja sedanje obrtniške proizvodnje in manifestacija obrtništva iz vseh držav s ciljem opozoriti javnost in mero-dajne kroge na obrtniške zahteve, naj se prijavijo s področja Zbornice za TOI v Ljubljani zborničnemu uradu za pospeševanje obrti. Predvsem je važno, da se prijavi obrtniki specijelnih strok za razstavo svojih izdelkov. Udeleženi bo na razstavi po dosedanjih prijavah 33 držav. Obrtniške Zbornice v državi so sklenile soglasno skupno udeležbo. G. minister trgovine in industrije dr. M. Vrbanić pa je prevzel častno predsedništvo ter obljubil gotovo materijelno podporo Zbornicam za organizacijo naše razstave. Ker se bo mogoče udeležiti razstave razstavljalcem pod celo ugodnimi pogoji, naj se interesi čimpreje javijo. Za časa razstave se bo vršilo preko 20 mednarodnih strokovnih kongresov z ogledom poedinih delavnic, strokovnih šol itd. Prirejena bo mednarodna modna revija, tekme iz brivsko-frizerske stroke itd. Ker imamo v Jugoslaviji najrazličnejše rokodelske obrti in se v rokodelskih delavnicah proizvajajo in izdelujejo specijelni izdelki, priporočamo posebno za specijelne stroke prijave za to udeležbo.

ZANATSKA BANKA

Kraljevine Jugoslavije a. d.

Podružnica Ljubljana

Gajeva ulica 6.

Centrala Beograd

Delniška glavica Din 75,000.000

Udeležba države Din 30,000.000

Glavna podružnica

ZAGREB

Podružnica Sarajevo

Podeljuje obrtnikom in obrtnim podjetjem menična in hipotekarna posojila, kredite na tekoči račun, posojila na zastavo državnih vrednostnih papirjev, delnic Narodne banke in Privilegirane Agrarne banke.

Sprejema na hranilne knjižice in tekoči račun, katere izplačuje brez omejitve.

Upravlja imovino in fond obrtniških ustanov in organizacij. Izvršuje vse ostale bančne posle

Brzjavni naslov: „Zanatska“ Ljubljana

Telefon štev. 20-30

Račun Poštne hran. štev. 14003

Velesejem v Budimpešti. Informacijski odsek Zavoda za pospeševanje zunanje trgovine v Beogradu obvešča, da so se madjarski uvozniki na lanskoletnem velesejmu v Budimpešti zanimali za uvoz naslednjega jug. blaga: alkohol, kalcijev acetat, volna, kozja in kravja dlaka, vilna zelišča, železniški pragi, zobosadne konzerve, kalcijev karbid, zdravosek, gradbeni les, jabolka, kože, trehci, vinski sodi, med in dr.

Posečajte Dom jugoslovanskih obrtnikov na Govejku!

Poravnajte naročnino za

„Obrtnika“

ker koristiti se in ne plačati neznatne vsote din 30- letno, ni častno.

LIPSKI POMLADNI SEJEM 1938

začetek:

6. marca

60% popusta na nemških železnicah, znatni popusti v drugih državah.

Vsa pojasnila dajejo:

Zvanični biro lajpciškog sajma
Beograd, Knez Mihajlova 33.I.

in častni zastopniki:

Ing. G. TÖNNIES, Ljubljana
Tvrševa 33. — Telefon 27-62 in

JOS. BEZJAK, Maribor, Gospo-
ska ulica 25. — Telefon 20-97.

Predstavniki Beogradske Obrtne Zbornice v Čehoslovaški. Začetkom tega meseca je odpotovala iz Beograda tročlanska deputacija zastopnikov Obrtniške zbornice v Beogradu v svrhu upoznanja z institucijami obrtništva na Čehoslovaškem in spoznanja njihovega dela s ciljem, da bi koristne metode mogli uporabiti pri nas. Deputaciji se je pridružil tudi upravnik Zavoda za unapredjenje industrije i zanatstva pri trgovinskem ministristvu g. ing. Pavle Zurovac.

URADNI ODLOKI IN SPOROČILA

Rok za polaganje dopolnilnega izpita iz betonskih del. Minister trgovine in industrije je na predstavitve poedinah obrtniških zbornic izdal pojasnilo o načinu polaganja dopolnilnega izpita iz betonskih del po čl. 9. uredbi o obsegu in razmejitvi gradbenih obrti. Na podlagi tega pojasnila z odredbo čl. 20. odst. 2. pravilnika o obsegu in razmejitvi gradbenih obrti je predvideno, da se morejo mojstri zidarji v času 2 let od obelodanjenja pravilnika podvreči posebnemu izpitu iz betonskih del, zato da morejo doseči pravico za izvrševanje betonskih poslov. Ker se more zgoditi, da se nek kandidat pravočasno prijavi k izpitu, a ta se ne bi mogel vršiti oziroma skončati ali prirediti do 21. marca 1938., je na podlagi pojasnila ministrstva trgovine in industrije zadostno, da kandidat do 21. marca vloži prijavo za polaganje izpita. Čim se taka prijava vloži, more izpitna komisija odrediti, da se bo izpit izvršil po tem roku. Vendar pa se mora izpit izvršiti najdalje v roku 6 mesecev, računajoč od 21. marca 1938.

Priznanje pridobljenih pravic elektroinstalaterjem v Beogradu. Z ozirom na dejstvo, da se ni priznavalo elektroinstalaterskim mojstrom, ki so si pridobili obrt po starem zakonu, izvrševati elektroinstalaterskih del v obsegu, kakor so to izvrševali do izdaje novega obrtnega zakona, so elektroinstalaterji v Beogradu za svoje področje potom svojega združenja zahtevali priznanje pravic in obsega del, kakor so izvrševali dela pred novim obrtnim zakonom. Ministrstvo trgovine in industrije je po proučitvi in po zaslišanju beogradske obrtne zbornice stvari ugodilo s tem, da se je dala pravica izvrševati elektroinstalatersko obrt vsem, ki so to izvrševali pred novim obrtnim zakonom v obsegu, kakor so to navedli in je potrdila Obrtna zbornica.

tako toplo. Poizkusimo tudi s petjem, pa se moj glas s samimi ženskami nič kaj ne ujema, zato preidemo na pogovor. Teta je vzela iz torbice cigareto, ter pričela udobno kaditi. Posname ju tudi Korle, jaz pa si prižgem svojo čedro, pa prav krepko puhamo dim, pod strop malega kupeja. Ker je bilo menda dima še premalo, nažge stric svojo cigaro, tako da smo bili v temu kar kompletni. Korle kot star avstrijski soldat, pripoveduje zgodbe iz svojega junaškega vojskovanja; čeprav se meni zdi, da vojske še od daleč videl ni, mu vendar živahno pritrjujem vse dotlej, da sem že skoraj zadrževal, ter menda še med vožnjo vsled guganja vlaka kar naprej kimal.

Imam prostor pri oknu. Naslonim glavo na priklopno mizico, zaveso čez glavo, pa poskusim zaspati, kar pa se mi nikakor ne posreči. Na temu prostoru me kmalu zamenja Korle, potem za njim pa zapovrstjo vse tri ženske, razen gospe iz Maribora, katera pa ima itak nasprotni sedež. Stric v kotu pri vratih prav krepko žaga drva, čisto v ritmu sopihajočega vlaka.

Pogovor zamre popolnoma. Zastrta luč medlo razsvetljuje mali kupe, ter dremajoče sopotnike. V tej tišini, katero moti samo dihanje spečih ter stričevo ritmično žaganje, katero pa od časa do časa preneha, mi postane kar nekam samotno. Premišljujev to in ono, ter mi je kar tesno pri srcu. Življenje je težko, polno borbe, samozatajevanja, trpljenja in bolesti. Živiš, se boriš za to golo življenje, za svoj obstanek, pa se vendar mnogokrat sprašuješ, čemu, zakaj in komu v korist, ko pa prehajajo vse težave življenja iz roda v rod, iz stoletja v stoletje tja v neskončnost. Le zakaj? Vlak drvi v gluho noč, jaz pa si vedno iznova zadajam vprašanje ima li to smisel, vsaj zame, ko pa me je življenje tako močno razočaralo. Ne, življenje samo ni krivo razočaranje, kajti ono je v svojem bistvu lepo, krivi pa smo mi bedni stvorci, ustvarjeni po podobi božji, da ne doumejemo smisla življenja, temveč se spuščamo v vse ono, kar ne bi smelo biti vredno človeka. Da, kedaj bode bolje?

Proč s turobnimi mislimi, naprej v življenje, naprej neprenehoma, kakor drvi naš brzovlak v mlado jutro. Polagoma se dani. Medlo se odražajo obrisi pokrajine, kateri so pa vedno razločnejši. Nebo je kar nekam svečano umito ter se obeta lep dan. Pokrajina, kamor seže oko, povsod sama ravnina, ter se zdi, da se zemlja dotika neba. Hiše nikjer nobene, ne drevja katero bi sli-

**Naročajte in redno
plačujte „Obrtnika“!
Čitajte naš list!**

MIZARJI!

Za avtomatske biljarde vse potreb-
šćine avtomate, kroglice, kije, gume,
sukno, obročke dobite pri

ERLICH JOSIPU, Sombor
Dunavska banovina — proizvod bilj. pribora.

Uspešna prireditve „Doma jugoslovanskih obrtnikov.“

Dom jugoslovanskih obrtnikov, r. z. z. o. z. v Ljubljani je priredila v soboto dne 5. februarja 1938 v prostorih „Kazine“ svoj običajni ples v okusno dekorirani dvorani ob številni udeležbi občinstva, posebno pa številnega obrtništva, mnogih prijateljev in zastopnikov. Prireditve je vseskozi potekala v animiranem razpoloženju ter je tako moralen, kakor tudi gmoten uspeh zadovoljiv. Čisti dobiček gre v korist socialnih namenov združnega izletniškega in počitniškega Doma na Govejku pri Medvodah, katerega poset toplo priporočamo.

Čilo našemu drevju, samo tu in tam neka vrsta visokega grmovja, vse naokoli pa samo zaraščeno polje tja v nedogled. Kaj je res sama koroza? Izprva vsled slabe svetlobe nisem videl kaj raste, a ko se osvetli povsod sama koroza, vmes pa menda neke vrste lanu. Po dolgi vožnji vendar do nekakih hiš, katere pa komaj spoznaš, da so namenjene tudi za prebivanje. Zunaj opazim vedno več ljudi, gredoč po svojem delu. Obleka čisto taka, kot smo navajeni videti pri nas naše južne brate. Evo nas, došli smo vama. Zopet večje naselje. Vlak ravno obstoji. Lepo kraj proge velika mlaka, po njej veselo plavajo gosi, po blatu pa rijejo debeli prašiči. Blato, povsod samo blato. Polje, seljak s svojo konjsko vprego, h kateri pa spada nekaj koleselj v našem smislu, s tako visokimi kolesi, da presegajo i konja i voznika. Čudno se mi je zdelo, zakaj vozi po sredi njive z lepo črno zemljo, a videl sem, da vozi za njim še mnogo istotakih voznikov, pa se le prepričam, da mora, da je ta dobra njiva njihova prava cesta. O ubogi ljudje, kateri se trudijo na takih cestah, katere bi bile pri nas njive! Poslej srečamo še mnogo sličnih cest in voznikov, vmes pa seljake s poljskim orodjem.

Pri nas v kupeju je zopet živahno. Korle vprašuje za Rumo, kajti tam prisede naš „Bato“, kateri je odšel že pred nama, da med potoma obišče svojega brata seljaka, kateri obdeluje v Rumi svoje posestvo. „Batota“ gotovo poznate, čeprav je po rodu iz tamo daleko, tamo preko, vendar je toliko časa pri nas, da je kar naš pristen, kakor naše kranjske, zato nosi vedno s seboj tudi nepogrešljivo marelo. Debel pa je tako kakor oba midva s Korletom, pa še precej namečka. Ampak športnik pa tak, navdušen lahko atlet (vključ svojih težih), a še bolj vnet pristaš žogobca. Seveda se udeležuje pri vsemu temu aktivno, ter je naravnost bogovsko videti, kadar se v vsemu svojem elementu podi po polju zelenem. Ne, naš sport še ne pozna krize, ko ima take pristaše.

Jutranja toaleta je končana, zopet malo banjanja, pa se zopet prične pogovor. Korleta skrbi kam naj vtaknemo „Bateja“, ko je v kupeju samo za enega prostora. Ženske so kar radovedne na tega našega kolega, ko je Korle toliko o njemu govoril, ter jih prav resno skrbi kam z njim. E par ven, „Bato“ noter, pa bo.

Ruma, Ruma, kliče sprevodnik, midva pa že pri oknu. Zunaj polno ljudi, pa kričim kot Dalmatinec, tako da se kmalu znajde „Bato“. E pa kakšen je, eleganten, kakor kak bančni ravnatelj, ter se mi kar malo neznan vidi v tej noblesni, ko ga pa vedno vidim s tisto njegovo pokvečeno čepico prav postrani na glavi, v nabranih hlačah, z vedno odprtim suknjičem, še večkrat pa brez njega z zavihanimi rokavi, kakor kak mesar, ne pa obličar.

Na moj račun se zbaše „Bato“ v kupe, pa je pogovor še živahnejši. Opazujem pokrajino, katera postaja vedno živahnejša, ter se čuti že bližina velikega mesta. Pri odprtem oknu mi je toplo, pri nas doma pa je še tako mrzlo. V daljavi se pokaže veliki Zemunski most, večje mesto, tovarne, vse razgibano, končno pa z veliko zamudo cilj našega potovanja Beograd.

Tiskali J. Blasnik nasl., Univerzitetna tiskarna in litografija, d. d. v Ljubljani. Odgovoren L. Mikuš.

Cerklijski:

Tamo preko, tamo daleko ...
(v Beograd).

Živahneje postaja. Naše nove znanke se pridno maste z raznimi dobrotami, njihov stric pa pridno posega po steklenici, da si izplakne menda suho grlo. Ko ponudi tudi nama, Korle tako krepko potegne iz nje, da se mi zdi, ko ga pri temu opazujem, da je v enem samem požirku izpraznil četrt velike steklenice, kajti tako mu je poskočilo jabolko v grlu. No pa tudi meni je dobro delo, posebno po onih hrenovkah kupljenih na zagrebški postaji, o katerih je moj kolega trdil, da so videle že prejšnji teden mnogo brzovlakov, samo ne zavrete vode.

Ura gre že preko polnoči. Zunaj vlada skoro neprodinra tema, samo tu in tam se vidi v samotni hiši posamezna lučka. Br... zdi se mi, da je zunaj zelo mrzlo, kar neprijetno, nam pa je

Kreditno društvo Mestne hranilnice ljubljanske

dovoljuje posojila na menice in kredite v tekočem računu vsem kredita zmožnim osebam in tvečkam